

xeber didin. Cezayirî herî zêde karê xwe bi zimanê Fransî pêk tînin. Belkî em jî demeke dirêj bi zimanê Tirkî xebatên xwe bimeşînin. Lê ji bo zimanê Kurdî bibe zimanekî neteweyî û ji bo ku em bikaribin ji zarokan hetanî mezinan di nava herkesî de bidin rûniştin, bikin zimanê rojane, em ê bi sebr û rik xebatên xwe bidomînin. Lewra divê mirov di vê çerçoveyê de nêzî pirsgrêka ziman a demê bibe)).

Çavkanî

- Abdulah Ocalan Raştiya Ziman, Wêje û Çanda Kurd, Weşanên Komîteya Ziman û Perwerdeya Kurdî
- Helmut Felber Terminology and machine-assisted translation, Infoterm, Vienna, Austria, [From: Studies in machine translation, Riyadh, March 1985]
- Felber, H. Terminology manual. Paris: Unesco/Infoterm, 1984, XXI +426 p. (PGI-84/WS/21).
- Felber, H. Computerized terminography in TermNet - the role of terminological data banks. In: SNELL, B [ed.]. Term banks for tomorrow's world. Translating and the computer 4. Proceedings of a conference, 11 - 12 November 1982, London. London: Aslib, 1983, p. 8-20.
- Asma bin Malik, kovara Alamat 43, r153
- Qenatê Kurdo, 1981, Zimanê Kurdî, Rêziman, Weşanên KOMKAR, Frankfurt/M 1981, Federasyona Komelên Karkerên Kurdistan

- Kamîran Bedirxan, Rêzana Zimanê Kurdî, Paris, 1971
- Celadet Bedirxan kovara Hawar, jimarên 27, sal 1942 û pêde li ser gramêra Kurdî nivîsandîye.
- Reşîd Kurd Rêzimana Kurdî 1957, Şam
- Dr. Ewrehmanî Hacî Marif,
- Cegerxwîn, awa û destûra rêzimana Kurdî, Bexda, 1962
- Bin Malik Esma (2014): Işkaliyet Tercemet Almuşteleh Al-lîsanî we Alsîmayî min Alfrensiye îla Al-arebiye, teza masterê, Camî'et Abî Bekir Bilqayid, Tilmisan, Alcezayir. R6
- Dr Qeys Kakil Tewfîq û Dana Tehsîn Mihemed, Ferhengî zarawey Edebî le ruwangey tiyorî Voşterewe. 2013
- Ferşîd Şerîfî (2007), Ferhengî zarawekanî felsefe û zanîste komelayetiyekan, Kurdiştan, Silêmanî
- FARSHID SHARIFI(2003) A GLOSSARY OF TECHNICAL TERMS OF PHILOSOPHY AND SOCIAL SCIENCES, ENGLISH - PERSIAN - KURDISH
- Hassan, Abdullah & Mohd, Ainon, Teori dan Teknik Terjemahan, (Kuala Lumpur: PTS, 1009), p.91.

- دراسات الترجمة، سوزان باسنت ترجمة الدكتور فؤاد عبدالمطلب، دمشق 2012 p 15 ص 15
- فه رهه نکا قازي
- فه رهه نکنزار اوه نه ده ببلقروانکه نتيور نفوسته ره وه
- گو قاری-کوری-زانباری-کورد 1975-2-3-
- عقيل، بهاء الدين عبد الله، شرح ابن عقيل على ألفية ابن مالك، تحقيق: محمد أسعد النادري، (بيروت: المكتبة العصرية، 1998 م. ج 1، ص 458

lê di Kurdî de peyva (genî) nêzîkî peyva Erebbî (fasid) e.

Beramber qafiya şîrê (paşbend) danîye, lê weke em dizanin têrma (serwe) ji zû ve cihgirtî ye. Di bawerîya min de pêwîst e em têrmên bitemen weke xwe bihêlin ango dest nedînê baştir e. Ji ber ku bêserûberî û dutêrmî û sêtêrmî xwendevanên Kurdî dixê nav sergêjîyê de û di nav de winda dibe.

Herçende hindêk şaşî di ferhengê Qazî de hene, lê nayê wê watayê ku ev ferheng hemî şaşî ne, ne wilo ya, ev ferheng ji ferhengên pileya yekem dihê, ji ber ku di bawerîya min de ferhengnûs di gelek alîyan de serkeftî ye û xizmeta zimanê Kurdî kiriye.

Ji ber wilo ferhengnûsiya taybetmend ango di buwarên pisporîyê de ku pêwîstî bi karê akademîk û pisporiyane heye, ku gelek şarezayên ziman tê de beşdar bibin û jê re bixebitin da ku van kêmasîyan bidin xuyakirin û metodên nûjenkirina ziman zanîstiyane bidin pêş.

Babetê vê lêkolînê babetekî akademîk e, pêwîstî bi gelek movikên dîtir heye ta ku babet ji hemî alîyan ve ronî bibe. Ez niha li ser vî babetî kar dikim, bi hêvî me di demeke ne dûr de babetên terminolojîya Kurdî bikeve çapê de.

Li Encama vê Lêkolînê Raya Birêz Abdulah Ocalan

Kurd, pêwîstîya wan bi zimanê standard ku di stratijîya neteweyî de pêk were, zimanekî hevbeş ku hemî

şêwezar xwe tê de bibînin û jê fêm bikin. Di vê kêşeyê de birêz Abdulah Ocalan helwesteke riyalîstî di pirtûka Raştîya Ziman de dide xuyakirin, ku ew jî ka em ê çilo zimanê neteweyî bo Kurdan durîst bikin. Ev bi xwe di bawerîya min de doza zimanê standard e ku hemî şêwezar jê fêm bikin. Inca em ê peyva wî wek heyî di pirtûka Raştîya Ziman û Wêje de :

((Ez eşkere bibêjim: Nivîskarekî herî jîr ê di zimanê Kurdî de şareza, çiqas li xwe bide zorê jî, çiqas bikaribe binivîsîne jî, nikare zêde xwendevanan peyda bike. Ji ber ku zimanê Kurdî bi xwe tevkujiyekê dijî. Zimanê Kurdî bi xwe negihandine zimanê wêjeyêke bihêz, zemîneke wî ya neteweyî nehatiye pêşxistin, nehatiye pejirandin. Ji sedî pêncî zêdetir bi zimanê neteweya serdest diaxivin. Ev raşteqîniyeke. Kurdî bi xwe hîna negihîştîye rewşa zimanekî neteweyî, ev jî raşteqîneke. Ger em bi lehceya kurmançî binivîsin, ên Soran û Zaza tînahî, ger em bi Soranî binivîsin, ên kurmançî tînahî. Lewra divê mirov li ser zimanê neteweyî bîponije. Avakirina zimanê neteweyî jî xebateke pêvajoyê ye. (Oclan A, Raştîya ziman, r35)

((Bêguman divê di televîzyonê de bi giranî li ser vê mijarê were rawestîn. Dîsa divê mirov hêdî hêdî di dibistanên seretayî de derbasî perwerdeya bi zimanê Kurdî bibe. Lê wexta ku ev yek pêk neyê jî divê em xwe perîşan raber nekin. Dîroka me wisa bû. Îro Hindîstan jî, pir zêde nikare bi zimanê Hindî bi axive, zêdetirî wan bi Îngilîzî

cîyawaz, bo wergirtin û naskirina zanyarî û edebîyat û rewşenbîriya gelên ku bi zimanekî biyanî hatiye nivîsîn. Inca wergêran pireke miletan bi hev ve girê dide, ji bilî ku dibe hokarê pêşketina zanîstî û geşepêdana rewşenbîrî (Bin Malik Esmâ 2014, r6). Lê kêşeya zarawe roleke girîng di piroseya wergêranê de dibîne û dibe astengîyek li ber wergêr bo derbîrrîna naveroka bîrmendî û vedozîna navlêkirinên teknîkî yên nû, ku her ew jî kereştaya pêşîne ye di kakilê wergêranê de. Inca, wurdekarî û diruştbûna wergêrana zarawe wek yekemîn gav ji zimanekî ta zimanekî dîtir rê li ber wergêr sivik û raşt dike, ku tê de ser bikeve û têkisteke saxlem bide.

Wurûjandina babeta têrmsazîyê, ferhenga pisporîyê dihêne bîra me, ji ber ku wergêr neçar dibe dest bavêje ferhengê bo naskirina wataya peyvên nû û zarawayên zanîstî. Li gor şîrovekirina têrman di ferhenga wergêrana têkisteke zanyarî de buwara babetekî taybet hêsan dike, ji ber vê yekê, wergêr pêwîstî bi ferhengên zimanê pisporîyê heye ku têrm tê de li gor alfebêyê hatine rêzkirin. Bi vî awayî wergêr dikare astengîyên zarawe derbas bike bo nasîna kakilê naveroka têkîsta zimanekî biyanî. Inca pêwendîyêke bihêz di navbera babetên wergêranê û têrmînolojîyê (zarawesazîyê) û ferhengê de heye, her yek ji van pişt bi ya dîtir dibeste. (Bin Malik Esmâ 2014, r6)

Baş e, heger ferhengên pisporîyê di hemî buwaran de bi Kurdî nebin,

wê yekê nîşan dike ku berhemên wergerandî di zimanê Kurdî kêm in. Her ev yek bo min bû hokarê serincrakêşanê ku di babetê zarawe de bikolîm û vê lêkolînê tê de amade bikim. Em bînin bîra we ku terminology lêkolîneke nû dihête jimartin ku ji sala 1931 Wuster di warê tiyoriya terminolojî de des pê kir.

Her weha li ser pirsgirêkên wergêrana zarawayên zimanvanîya Kurdî rawestim, ku gelek alîyên serpêyî (الإرتجالية) û nawurdî (غياب الدقة) û ajawegêrî û çendzarawayî (التعددية المصطلحية) rûçikên dîyarîkiraw in ku dibine kosp û girift li ber têgeyiştina xwênerên Kurd nemaze di zarawayê Kurmancî de.

Çend nimûne ji şaşîyên ferhengan:

Ferheng û ferhengnûsî jêdera herî girîng e bo komkirina peyv û têrmên ziman di şêweya yekzimanî (monolingual dictionary) yan duzimanî (bilingual dictionary) de. Mixabin kar di danîna ferhengê de zanîsteke taybet e û metod û rêbazên wê hene ta ku kêmasîyên wê kêm bibin.

Dr Ewrehmanî Hacî Marîf têrma (kirdar)ji (kirdin, kirin) wek têrmeke zimanî beramberî (verb - fiil) bikar tîne, ev peyv di ferhenga Qazî de beramberî (فاعل) a Erebbî hatiye. Ka wê çilo çê be, carekê (فعل) e û carekê (فاعل) e?

Di ferhenga Qazî de r375 peyva (pûç) beramberî (fasîd) a Erebbî danîye, pûç beramberî peyva Erebbî (خاوي) xawî

(Bin Malik Esma (2014): r87)

3. Karê takekesane li şûna komkarîyê.

4. Lawazîya pisporîyê di xwendina zimanvanîyê de.

5. Nebûna ferhengên Kurdî yê pisporîyê di buwarên babetên zanyarî de.

6. Cîyawazî di rêbazên danîna zarawe de.

7. Hewldanên serpêyê di danîna zarawe de, bê lêgerana di nav têkistên corawcor de.

- ١- مامۆستا توفیق وهههه : فعل
- ٢- مامۆستا سمید صدقی : فعل
- ٣- مامۆستا شیخ محمدی خاڵ : کردار
- ٤- نوری علی امین : فرماژ
- ٥- مهرفوخ : کردار
- ٦- مامۆستا سکوردوئیف : فیل
- ٧- مامۆستا رههید کورد : بێشک
- ٨- مامۆستا جگهوهخۆین : ههمرز
- ٩- مامۆستا جلادت بهرخان : کردۆ

Hindek nimûneyên çendtêrmîyê ji rêzimana Kurdî

Yek têgeh ku ew jî (verb) di Ingilîzî de, yan (fiil) di Erebî de. Beramberî vî têgehî di Kurdî de 8 têrm bikar tên ku ew jî ev in:

Celadet Bedirxan	lêker
Reşîdê Kurd	pîşk
Cegerxwîn	
Qenatê Kurdo	fiil
Dr Ewrehmanî	kirdar
Dr Pakîze Refîq Hilmî	firman
Mesud Mihemed	kar
Sadiq Behaadîn	kirin

Di kovara zanyarî Kurdî de berg 3 beşê yekê, sala 1975, rupel 282 têrmên rêziman yê jor weha rêz kirine:

Ji nav vê koma têrman lijneya ziman peyva (kar) bo (fiil) hîlbijart, û peyva (kara) bo (fail , subject), û (berkar) bo (mef'ûl, object), têrmên bo (transitive û intransitive) di Ingilîzî de, ango (lazim û mutedî) di Erebî de weqçawa di vê têkiştê lijneya ziman di kovara sêyem de jimar, rûpel 290 de dîyar e:

Ev nimûneyeke barê têrminolojîya Kurdî dide xuyakirin ku têgehên rêziman bi tevahî wilo tên. Ev pirsgirêk di zimanên dîtir de jî heye, lê di Kurdî de zêdetir dîyar dibe. Em bi hêvî ne ku xebateke jidil û bihêz di vî buwarî de bibe, da ku em bigihine encamine zaniştî di yekkirina têrmsazîya Kurdî de, ji ber ku yekkirina têrmsazîyê dibe bîngeheke piratîkî bo zimanê nivîsînê di Kurdî de, bo zimanê hevbeş, dibe gaveke girîng bo yekîtiya ziman bi gelemperî.

Wergêrana navgînan (têrman)

Wergêran barekî taybet e di kirdarê mirovayetî de bo danûstandina di navbera miletan de, navbera keltûrên

Di lêkolîneke dîtir de Dr Qeys Kakil Tewfîq û Dana Tehsîn Mihemed, Ferhengî zaraway Edebî le ruwangey tîyorî Vosterewe. 2013

Soranî badînanî

1. Dahênanî serekî	Dahênana serekî
2. Kêşî berdewam	Kêşa berdewam
3. Bekarhênerî ziman	Bikarhênerê zimanî
4. Cudayî	cudahî

Herdu nivîserên vê lêkolînê sînorên zarawe wekû peyveke ferhengî di nav tevina ristê de ji hev cuda nakin, wekçawa di van nimûneyan de dîyar dibe:

Dahênanî serekî Dahênana serekî
-î -a

(-î) û (-a) du nîşaneyên rêzimanî (sîntaksî) ne, lewre ew zarawe her wek xwe mane,.....

Hokarên avakirina têkista wergerandî

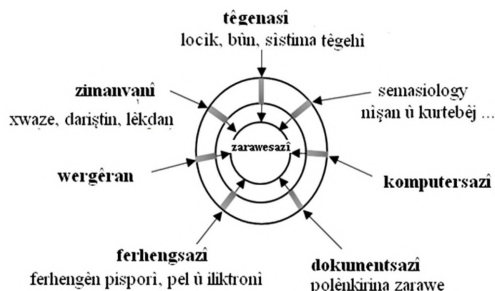
Inca wergêrana em behs dikin du factor bi gelemperî tê de belû dibin:

1. Wergêrana naverok û wate û têgeh û tîrmên zanyarî ji zimanekî bo zimanê Kurdî.

2. Ev wergêrana di nivîsîna tîkîstekê de xwe dîyar dîke ku bi zimanê Kurdî ye, û bi binyateke qayim ku xwînerê kurd jê fêm bike.

avakirina tîkîsteke Kurdî li encama wergêranê ji ber tîkîsta zimanekî biyanî kêşeya **tîrmsazîyê** dide pêşberî me ku ev bi xwe yek ji

pirsgirêkên herî girîng e ku wergêr pêrgî wê dibe. **Tîrm** peyveke (sade / dariştî / lêkdayî) yan jî destwajeyeke têgehekê destnîşan dîke, çend tuxmên bîngêhîn ên zimanvanîyê tê de amade dibin wekçawa di vê nexşerêjiya jêrîn de dîyar dibin:

Ev tîkîst li ser binyata astên ziman (fonolojî û morfolojî û ristîsazî û watasazî) bi tevahî xwe derdibirre wekçilo di zimanê computer de tîkîrin an tîxîstî beramberî (input) û derkirin an derxîstî an der-encam beramberî (output).

Çendtîrmî û yektêgeh

Yek ji pirsgirêkên herî berbelav di zimanê Kurdî de çendtîrmî ye, nemaze di babetên rêzimana Kurdî de, ku yek tîgeh çend tîrmên cîyawaz digirê xwe, her ev jî dibe astengîyek di pêşîya tîgihîştina xwînerên zimanê Kurdî de. Hokarên vê çendtîrmîyê ev in:

1. Cîyawazî di asta tuwanîsta zimanî de navbera daneran de.

2. Cîyawazîya çavkanîyên rewşenbîrîya zimanî li nik wergêran

İngilizî	Farisî	Kurdî (Sorani)
Cognition	Marîfet	Zanyarî
Coexistence		Pêkewejîyan
Event	Hadîse	Rûdaw
Evident	Bedîhî	Diyar
Explanation, interpretation	Tefsîr	Rave
Existence	Bûd, wucûd	Bûn, hebûn
Not -being	Nîstî , nihiştî, çedem	Nebûn , nînî nînbûna tiştan
Existentialism	Wucûdîya	Bûnayetî, bûnxwazî, felsefa bûnayetîyê
Existential	Bûngerayî, wucûdî	Ew kesê baweriyê bi felsefa wucûdî têne
	Bûn esaletî wucûd	Resenayetî
Experiment	Tecrîbe	Ezmûn
Collectivemigration	Muhaceret cem'î (farisî)	koçî bekomel, komkoçî
Concept	Mefhûm, tesewer aqlî	Çemk, mana, wata, têgeh, têruwanîn, tesewerkirin
Conceptual representationsw		Wênekirdine zeynîyekan, tesewure zeynêyekan
Conceptual thinking		Bîrkirdinewey çemkane
		Xwarin
Nutrition	Texziye	Xwardemenî
	Xîzaa	Xorak
Object	Mewddû'	Babet
Aim	Hedef	Amanc
Origin	Menshe, xaştgah, essil	Serçawe, zêd, bineret, binaxe, binçe, nijad, resenayetî, resenî
Original	Esîl, axazîn, eslî	Resen
Paleontology	Dêrînşunasî	Dêrînnasî
Paradigm	Nimûney a'la	Nimûney bala, sermeşq

hikmê nirxandinê de, ji ber ku danîna paşgiran di peyvsaîya Kurdî de, heger layenekî bihîstokî jî hin car tê de encam dide, pêwîstî bi ezmûneke zimanvanî heye ta ku wergêr bikarê van paşgiran di cihê durîst de bikar bîne, nemaze di warê terminolojî de; ango danîna peyvên nû di buwarên zanyarî de ku ev mijar bi tena xwe dergehekî nû di ziman de vedike, bo nimûne çima em dikarin peyvên mîna (serwer, heştewer, bîrewer /bîrwer/ bîrwir, perwer, dadwer . . .htd) lê em xweş nabînin ku em bibêjin (ramanwer)? Di bawerîya min de gelek hokar bo vê yekê hene, çî watasazî û çî morfolojî ku bunyada peyvan roleke xwe ya taybet heye di asta wata û sazana wan bi paşgiran re, bo nimûne peyva (ser) dikare gelek paşgiran wergire wek (*ser-ok, ser-e, ser-dar, ser-wer, ser-în, ser-ek, ser-ik, ser-î, ser-ane, ser-wan*, (serwanekê devihan), . . .htd) ji ber ku peyva (ser) yek ji wan peyvên giştî ye, çalak e û bipêt e (ango xisûbet têde heye), rûberekî watesazî fireh jê re heye di hilgirtina mebest û watayan de. Peyvên binke (base word), her yek şiyaneke xwe yî taybet heye di wergirtina paşgiran de, ku ev bi xwe di heştê Kurdîzanan de diyar dibe. Di zimanvanîyê de rêbaza pîvane heye ango (alqiyas, analogy) ku tê de paşgir û pêşgir dikeve ber lêkolîneke têrûtesel de kêşe çareser bibe. Bo nimûne em dikarin bibêjin (bîrmend), lê (ramanmend) di dengkirin û bilêvkirinê de giran e, lê (ramandar) li hev tê, sedema vê yekê

jî, ez weha dibînim ku binyata fonolojî ya peyvê lihevhatinek jê re heye, tevina dengên ziman jîngeheke taybet dixwaze ta ku wate û mebestê bide. Dr Cemal Nebez di gotareke xwe de peyva (bîrkarî) beramberî (fikrî) xweş didît, wek em bêjin kêşeyên bîrkarî (qeddaya fikrîye) ango ew kêşeyên ku di buwara bîr de dikolin. Baş e, lê kêşe li nik têrma (bîrkarî) ya bi wateya (riyadîyat, mathematics) derdikeve, inca yek têrm bo du têgehên li nik têrimsazan ne hewqas libar e, tevî ku ev kêşe di hemî zimanên de peyda dibe, wekçawa di zimanê Ingilîzî de têrma (morphology) hem di zimanvanîyê de û hem di biology û anatomy de bikartê. Lêkolînên min di vê mijarê de bi firehî hene, di vê gotarê de mebesta min tenê ku ez amaje bi girîngîya wergêrana peyvê di asta zarawesazî de (terminology) bikim ku ev yek ji wergêrana rîstê(hevokê) pir diwartir e. Her weha şaşî û kêma zanyarî di wergêrana zarawesazî de zîyanê digihîne zimanê Kurdî di têkîstên wergêr de. Wergêrana têkîstên edebîyata nûjen an têkîstên bîrkarîyê karekî ne hêsan e, bi taybetî ji ber hebûna tîrmên zimanê biyanî, û kêmbûna tîrmên zimanê Kurdî, jibîlî ku hejarîya wergêr jî barekî zêde ye li ser barê têkîstê de, ku xwîner sûd jê wernagire. Bo hin nivîserên me yên nûhatî ya baş ku xwendina xwe di zimanê Kurdî de zêde bikin, û nivîsînê kêma bikin. Ya dîtir jî hilbijartina buwarekî zanyarî yan wêjeyî li gor şîyana xwendina wergêr pêwîst e, da

ê dide, ji ber ku navgîn bi xwe hokareke yan (wesîle) ye, wekçawa kesek an tiştêk navbera du kesan de gihaştinê û pêwendîyan diruşt bike, wilo jî navgîn çî weke navlêkirinê be û çî weke hokarek navbera du alîyan de pêwendîyan girê bide, wekçawa navgîn derbirrîneke boçûna zihnî bi wî tiştê riyalîstî ve girê dide, yan amaje lê dike. Lê dîsa ev yek pêwîstî bi gengeşe û danûstandinê heye. Ji ber ku danîna navgînan pêwîstî bi gelek zimanzan heye ta ku bigihin biryara dawî. Inca ev term weha tîn:

Ingilîzî	Erebî	Kurdî
Term	Mušteleh	zaraw, zarav, zarawe), navgîn
concept	Mefhûm	Têgeh, çemk

Wergêran û têrmsazî

Weke em tev dizanin Rojava ji berîya heşt salan ve hewl dide ku xwe amade bike bo danîna pertûkên xwendina seretayî û amadeyî û navendî ku hersê qonaxên xwendina fermî dide ber xwe. Xwendin di dibîstanên fermî de di piroseya perwerdekirinê de birêve diçe ku mamošta û avahî û pirtûk jê re divin. Mijara me di vê xelekê de rola wergêranê di danîna madeyên xwendinê, wek e: Matmatîk,

Fîzîk, Kîmya, zanyarî, cografya, dîrok, ziman û wêje û yên dîtir. Madeyên xwendinê di fêrgehên fermî de pêwîstî bi bernamêyên druşt û serrast heye, ev druştî di dahênana têrmsazîyeke zarxweş û hevgirtî li pêka têgehên zanyarî û zaniştî. Heger lawazî hebe jî, ev lawazîya xwedîyê ziman e. Ji ber ku ziman di zevîyeke xweş de şin hatiye, Ziman wek ku zimannasê binavûdeng, Jakobson dibêje: Ziman amêreke dikare her tiştî derbibirre û her zimaneke hokarên xwe hene bo derbirrîna zanyarî û zaniştê. Em nikarin bibêjin ev ziman an ew ziman nekar e, ji ber ku nekarî ya xwedîyê ziman bi xwe ye, yên ku bi awayekî zaniştîyane bi pêşketina zimanê xwe ve xwe newestandine. (Dr Leyla Almesudi).

Yek ji pîrensîpên wergêranê druştîya watayên zimanê yekem (jêder) ku bi heman kartêkirinê di herdu zimanan de (yekem û duwem) diyar bibê (Hassan, Abdullah & Mohd, Aion, 2009, r91). Ji ber wilo, wergêr pêwîstî bi çalakî û zanyarîyên taybet bi zaništa wergêranê heye, û yek ji wan agahîyan ew e ku wergêr bi zaništa morfolojî ya herdu zimanan şareza be, wek piroseyeke girîng di danîna peyvê de, bo ku bikarê watayên peyva wergerandî di qalibekî rast û durîst de saz bike. Bo nimûne di wergêrana computer de peyva (ramanwer) beramberî (almufekir) a Erebi hatiye ku ev term nakeve ber encama ti rêkeftinan navbera çend zimanzanan de ku em wan bixin bin

Kurdîyê vedike. Inca ya herî girîng di vê mijarê de em çilo wan têgehên ji zimanê bîyanî bikin Kurdî, inca kêşeya têrmsazîyê xwe dide pêş. Ya dîtir têrm bi xwe di têvajoya keltûrî û şariştanîya wî miletî de tê (dihêt).

Wergêran zanîsteke dikeve nav beşê zimanvanîya piratîkî de, ku îro teorîyên wergêranê çêbûne. Wergêran li ser bingeha zimanvanîyê birêve diçe. Ji nav wan kesên ku xwe di pêvejoya lêkolînên wergêranê de berhem dane New Mark û Susan Bassnett û George Mounin û Nida û hinên dîtir (Susan Bassnett, r15)

Di lêkolînên têrmsazî û wergêrana alîkarîya alavî (Terminology and machine-assisted translation, Riyadh, March 1985) Helmut Felber yek ji têrmsazên binavûdeng e di cîhanê de, di dezgeha (Infoterm, Vienna, Austria) de kar dike weha dibîne: Têrmsazî rola kilitê di wergêrana mirovan de her weha di ya malavî de di warê têkîstên zanîstî û teknîkî de. Termsazî komek e ji têrman nuwêneriya sîstima têgehên dike, taybet in bi her buwareke zanyarî de. Ev têkîst bi zimanê Ingilîzî weha hatiye: (Terminologies play a key role in human as well as machine translation of scientific and technical texts. Terminology is an aggregate of terms representing a system of concepts, particularly in a subject field. It has still another meaning: a field of knowledge dealing with concepts and their representations, the terms). (Terminology and machine-assisted

translation, r117). Bo agahîyên zêdetir vegere van herdu çavkanîyan:

- Felber, H. Terminology manual. Paris: Unesco/Infoterm, 1984, XXI +426 p. (PGI-84/WS/21).

- Felber, H. Computerized terminography in TermNet - the role of terminological data banks. In: SNELL, B [ed.]. Term banks for tomorrow's world. Translating and the computer 4. Proceedings of a conference, 11 - 12 November 1982, London. London: Aslib, 1983, p. 8-20.

Inca berî ku em des pê bikin dixwazim hin peyvan di terminolojîya zimanê Kurdî de şîrove bikim, çend peyv pêwîstî bi ronîkirinê heye wek peyva (zaraw yan zarawe) di şêwezare Soranî de beramberî (muşteleh مصطلح) a Erebi, û (term)a Ingilîzî tê. Di vê dawîyê de peyva (têgîn) li Bakur peyda bû beramberî (muşteleh). Inca di Kurdî de du têrm (zarawe, zarawesazî) û (têgîn) xwe tavêjin meydana nivîsîna Kurdî beramberî (term û terminology termsazî). Di şîrovekirina (terminology) de peyveke dîtir heye ku ew jî bi Ingilîzî jê re (concept) dibêjin, di Kurdî de beramberî (têgeh) û (çemk) tê, ku di Erebi de peyva (mefhûm مفهوم) beramberî wê tê. Di dîtina min de ji nav van peyvan (têgîn) hewqas li guhê mirov xweş nayê, ya dîtir jî mebešta (muşteleh) nade. Di bawerîya min de heger (navgîn) li şûnê danin dê xweştir be, ji bilî ku mebešta (navlêkirin)

Pirsgirêka Têrmsazîyê Di Pêvajoya Wergêrana Kurdî de

**Avakirina têkisteke Kurdî
li encama wergêranê ji ber
têkista zimanekî biyanî
kêşeya têrmsazîyê dide
pêşberî me ku ev bi xwe yek
ji pirsgirêkên herî girîng e ku
wergêr pêrgî wê dibe.**

Berzo Mehmûd

Dosyaya Hejmarê

Yek ji babetên balkêş di serdema niha de û di piroseya nivîsîna hevçerx de dîyar dibe kêşeya têrmsazîyê (terminology) ye, bi taybetî di piroseya wergêranê de, ji ber ku têrm roleke sereke di wergêrana zaniştê de dilîze, weke çawa Xwarizmî dibêje: Wergêrana têrm kilîta hemî

zaniştên dinyayê ye (Asma bin Malik, Alamat 43, r153). Ji ber ku wergêran guhaştina têgehên ji zimanê yekem bo zimanê duwem. Zimanê yekem Erebi ye yan Ingilîzî ye yan çî zimanekî zindî, lê zimanê duwem zimanê Kurdî ye ji ber ku wergêran ji zimanekî cîhanî bo Kurdî rêya pêşketinê bo